

УДК 377:376-054.21/34]:355.01

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Аліна Опаріна,

аспірантка Інституту професійної освіти НАПН України,

<https://orcid.org/0000-0002-2183-9716>

Анотація. Освіта завжди була й залишається найважливішою частиною суспільства. Сучасний світ активно та динамічно змінюється, відповідно з ним відбуваються і зміни в сучасній освіті. Варто зазначити, що найбільшій увазі в період змін потребують здобувачі освіти з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивне навчання, проблеми, професійна освіта, дистанційне навчання, поради.

ACTUAL PROBLEMS OF INCLUSIVE EDUCATION IN (VOCATIONAL) EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE PANDEMIC AND MARTIAL LAW

Alina Oparina,

PhD Student of the Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine

Abstract. Educational has always been and remains the most important part of society. The modern world is actively and dynamically changing and changes in modern education are also taking place with it. It is worth noting that students with special educational needs need the most attention during the period of change.

Keywords: inclusive education, problems, professional education, distances learning, advices.

Сучасний світ активно та динамічно змінюється, відповідно з ним відбуваються і зміни в сучасній освіті. Пандемія корона-вірусу COVID-19 призвела до суттєвих змін у сфері освіти, чим і викликала певні освітні проблеми в Україні. Але не встигли освітяни та здобувачі освіти призвичаїтися до нових змін, як життя внесло нові корективи – воєнний стан. Варто зазначити, що найбільшій увазі в період змін потребують здобувачі освіти з особливими освітніми потребами (ООП). Для цих здобувачів зміна щоденних рутинних дій, правил, традицій не проходить безслідно. Відзначимо, що найкардинальнішою зміною став перехід закладів освіти на дистанційну форму навчання – згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11 березня 2020 р., відповідно до статті 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» з метою запобігання поширенню на території України вірусу COVID-19 та з урахуванням рішення Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 10 березня 2020 р. (Кабінет Міністрів України, 2020, Березень 11). 186

Безумовно, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти вищезгаданий процес мав свої особливості. Педагогам довелося у швидкому режимі перелаштовувати освітній процес з очної/заочної форми у дистанційну. Перш за все, це означало відміну аудиторних занять та наскрізне використання комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Таким чином, забезпечувалася інтерактивна взаємодія викладачів та здобувачів професійної освіти на різних етапах навчання, самостійна робота з матеріалами інформаційної мережі. Уже перші тижні карантину дали можливість виявити недоліки дистанційного освітнього процесу: 1) частина викладачів замінювали дистанційні заняття на відпрацювання у вигляді письмових робіт, що призводило до надмірного завантаження студентів; 2) дистанційні методи на початку навчання вимагали додаткової адаптації здобувачів освіти, що не сприяло якісному засвоєнню матеріалу, а, навпаки, створювало додатковий стрес; 3) координація навчальних навантажень на здобувачів освіти під час дистанційного навчання мала ряд недоліків; 4) ситуація проведенням дистанційних занять в межах одного закладу професійної (професійно-технічної) освіти могла бути різною з об'єктивних чи суб'єктивних причин, хоча більшість викладачів намагалися проводити дистанційні заняття, незважаючи на проблеми з технічним чи Інтернет забезпеченням здобувачів освіти (Колупаєва & Савчук, 2011). Перехід студентів з особливими потребами на дистанційну форму навчання мав свої особливості, адже ця категорія осіб мала певні труднощі з використанням Інтернет-технологій. Якщо брати до уваги осіб з порушенням опорно-рухового апарату, то навчальні платформи для цієї категорії були доступні у використанні, і труднощі цієї категорії, як правило, могли бути пов'язані тільки з поганим Інтернет-з'єднанням або з відсутністю відповідної техніки. У випадку, коли студенти мали порушення слуху, вони могли скористатися текстовою інформацією з відповідної дисципліни, яка зазвичай є в мережі. До того ж, викладачі були змушені додатково дублювати завдання в чатах чи приватних повідомленнях і приймати роботу у письмовій формі виконання завдань. Також зазначимо, що заклади професійної освіти не завжди мають адаптивна навчальну платформу, забезпечену технологією аудіодискрипції для здобувачів освіти з порушенням зору, та й освітній процес не може обслуговуватися виключно відео конференціями чи слуховими повідомленнями.

Важливою вимогою до дистанційної форми навчання виявилось зменшення обсягу навчального матеріалу. В реаліях інклюзивної освіти це автоматично означає дублювання такого «вкороченого» змісту навчальної дисципліни різними способами – текстовий запис, аудіо запис (Волошко, 2004).

Як виявилось, дистанційне навчання має низку переваг для учнів з ООП, а саме те, що ефективність досягається за рахунок індивідуалізації навчання: індивідуальний темп роботи здобувача освіти, повторення нового матеріалу необхідну кількість разів для успішного засвоєння. 187

Інклюзія під час війни стикається з новими викликами, адже категорія здобувачів ООП в Україні збільшилася за рахунок отримання дітьми і дорослими фізичних і ментальних травм. У деяких здобувачів освіти, які і до війни мали особливі потреби, погіршився і фізичний, ментальний, матеріальний стан. До кожного здобувача педагоги вимушені були шукати нові підходи, які б забезпечили певний рівень успішності навчання. Оскільки не всі заклади можуть забезпечити очне навчання, велика кількість здобувачів освіти навчаються дистанційно чи у змішаному форматі. Особи з ООП, які змінили місце проживання, у більшості не сприйняли цей факт позитивно та отримали додатковий стрес. Також варто зазначити технічні і матеріальні проблеми, адже, залишаючи місця постійного проживання, багато здобувачів освіти втратили засоби індивідуального пересування, адаптовані пристрої, книжки із шрифтом Брайля, інші специфічні засоби навчання.

Аналізуючи іноземні джерела, варто запозичити досвід педагогів країн, де відбувалися бойові дії, та зазначити ряд дієвих порад для роботи з дітьми з ООП внаслідок бойових дій, а саме:

- здобувачі з ООП, набутими внаслідок війни, потребують більшої уваги та делікатності у порівнянні з тими, хто вже має певні фізичні особливості з дитинства;
- здобувачі з ООП внаслідок війни викликають у педагогів бажання ставитися до них поблажливніше, ніж до інших дітей з ООП. Не варто це робити, адже сприйняття себе як жертви – це не те, чого хочуть такі учні чи студенти. Варто акцентувати увагу на мужності здобувачів освіти цієї категорії;
- якщо здобувачі з ООП через психотравму не можуть працювати на заняттях разом з усіма, потрібно запропонувати їм допомогу психолога з метою опрацювання причин дискомфорту роботи в групі;
- почуття безпеки є одним з найважливіших чинників успішного освітнього процесу. Для його створення варто спільно з викладачем, асистентом викладача скоригувати щоденні рутини здобувачів з ООП.

Як бачимо, актуальні проблеми інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти під час пандемії та воєнного стану потребують подальшого вирішення з урахуванням як індивідуальних особливостей здобувачів з ООП, так і технічних та освітніх можливостей окремих закладів П(ПТ)О.

Список використаних джерел:

- Radkevych, V., Kravets, S., Herliand, T., Radkevych, O., & Kozak, .A. (2021). Modern technologies in the development of professional competence in teachers from professional (vocational) education schools. *Journal of Physics: Conference Series*, 1840, 1, 012041.
- Волошко, Л. Б. (2004). Дистанційна освіта як форма навчання студентів з особливими потребами. В *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць*. Університет «Україна».
- Дубровинський, Г. Р. (2016). Діти війни: дослідження явища психотравми під час військової агресії в Україні. *Український психологічний журнал*, 1, 16–26. 188

Кабінет Міністрів України. (2020, Березень 11). *Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2*: постанова (№ 211). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.

Колупаєва, А. А., & Савчук, Л. О. (2011). Діти з особливими потребами та організація їхнього навчання. АТОПОЛ.

Міністерство освіти і науки України (2020). *Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти*.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>